

*Mariola Lemonnier*¹

Podatki i inne publiczne ciężary we francuskim sektorze bankowym

1. Wprowadzenie

Bankowość światowa, w tym także francuska, w ostatnim dziesięcioleciu została postawiona przed potrójnym wyzwaniem: regulacyjnym, ekonomicznym i technologicznym. W tym kontekście szczególnego znaczenia nabiera problem konkurencyjności francuskich banków, które z roku na rok doświadczają wzrostu obciążeń podatkowych i kosztów wewnętrznych. W czasie kryzysu utrzymanie poziomu danin pochodzących z bankowości stanowi poważny problem dla europejskiej konkurencji na rynku finansowym.

301

2. Znaczenie sektora bankowego we Francji

Sektor bankowy we Francji dysponuje ponad 350 tys. miejsc pracy, 38 tys. oddziałów bankowych, liczy ponad 60 tys. bankomatów. Bankowość (w szerokim znaczeniu) generuje około 2,5% krajowego PKB i zarządza 1900 miliardami euro w samych depozytach². Od 1984 r. w terminologii finansowej zamiast określenia „bank” występuje określenie „instytucja kredytowa”, które obejmuje banki komercyjne (fr. *banques commerciales*), banki mutuelle (*banques mutualistes*), oddziały banków z krajów ekstra UE (fr. *succursales*

¹ Mariola Lemonnier – doktor habilitowana, profesor UŁ, Uniwersytet Łódzki, <https://orcid.org/0000-0003-3277-9568>

² P. Suet, M.-L. Dallemagne, *Banques et impôts en France*, „Revue d'économie financière” 2018, n. 131, Finance et fiscalité, s. 84–85.

de banques de pays tiers), komunalne kasy oszczędnościowo-kredytowe (fr. *caisses de crédit municipal*), wyspecjalizowane instytucje kredytowe (fr. *établissements de crédit spécialisés*)³. Od 2009 r. europejskie dyrektywy dotyczące usług płatniczych wprowadziły nowe kategorie przedsiębiorstw, takie jak instytucje płatnicze czy instytucje pieniądza elektronicznego. Duża liczba instytucji kredytowych i płatniczych we Francji nie świadczy jednak o istotnym wpływie wszystkich instytucji finansowych na francuską gospodarkę. Sektor bankowy zawsze pozostawał wysoce skoncentrowany na dużych bankach – BNP, Société Générale, Crédit Agricole, Crédit Mutuel, Banque Postale, ponieważ one odpowiadają za około 90% działalności sektora⁴. Oznacza to, że to właśnie one wywierają głównie wpływ na gospodarkę. Cały system finansowy, na który składają się instytucje kredytowe i płatnicze, podlega kontroli Ministerstwa Gospodarki i Finansów za pośrednictwem Banque de France, który ma szczególną wiedzę na temat rynku międzybankowego i systemów rozliczeniowych. Ze swojej strony ACPR (Autorité de Contrôle Prudentiel et des Résolutions) zastrzegła sobie rolę nadzorowania i skutecznej kontroli wszystkich instytucji kredytowych w zakresie przestrzegania prawa i regulacji bankowych, w tym także konsumenckich. W szczególności monitoruje wypłacalność i płynność instytucji kredytowych oraz zapewnia przestrzeganie zasad mających na celu ochronę klientów bankowych. Organizacji tej przewodniczy gubernator Banque de France⁵.

We Francji przeciętny poziom obciążeń obejmujący wszystkie podatki i składki wyniósł w 2012 r. 63% dla banków francuskich, obecnie średnio jest to ponad 50%. Waga sektora w należnościach podatku VAT wynosi w ostatnich latach odpowiednio 6,2% i 9,5%. Daniny wysoko obciążają sektor, a przez to także zdolność kredytową banków we Francji.

3. Banki w publicznych dochodach podatkowych

Opodatkowanie jest swoistą sztuką definiowania i regulowania czegoś, co nie zawsze jest obserwowalne. We Francji struktura pierwszych podatków bezpośrednich, tzw. czterech starych podatków, i ich podstawy miały

³ France Conso Banque, *Le système bancaire*, 2021, <https://www.franceconsobanque.fr/vos-droits/le-systeme-bancaire> (dostęp: 29.01.2021).

⁴ C. Valenduc, *La crise financière et la taxation des banques: où en est-on?*, „Reflets et perspectives de la vie économique” 2017, vol. LVI, no. 1, s. 105–116, <https://www.cairn.info/revue-reflets-et-perspectives-de-la-vie-economique-2017-1-page-105.htm> (dostęp: 29.01.2021).

⁵ L’Autorité de Contrôle Prudentiel et de Résolution (ACPR), *Qu’est-ce que l’ACPR?*, b.r., <https://acpr.banque-france.fr/lacpr/presentation/quest-ce-que-lacpr> (dostęp: 15.02.2021).

właśnie na celu „zbliżanie się” do poziomu zdolności podatkowej, której nie dawało się dokładnie zmierzyć. Taka zdolność, w kontekście otrzymywania niedoskonałych informacji, powodowała, że opodatkowanie często opierało się na definicjach prawnych, które w mniejszym lub większym stopniu pokrywały się z rzeczywistością gospodarczą i starały się ją uchwycić. Ponieważ finanse są szczególnie elastycznym i zmieniającym się zjawiskiem, a podatki z punktu widzenia podatnika, który je płaci, są uszczerbkiem w majątku, innowacje finansowe często były efektem poszukiwania środka, który pozwalał uniknąć płacenia podatku⁶. Od 2017 r. francuskie banki osiągały dobre wyniki, pomimo że na rynku dominowały niskie stopy procentowe, a banki działały w wyjątkowo niekorzystnym środowisku podatkowym. W latach 2010–2017 francuskie banki musiały zaakceptować wzrost obowiązkowych danin (wzrost netto o 3,5 mld euro, czyli około 25%)⁷. Zmiana ta wynikała głównie z gwałtownego wzrostu składek specyficznych dla sektora bankowego, w szczególności Jednolitego Funduszu Restrukturyzacji i Uporządkowanej Likwidacji. W ciągu pięciu lat, od 2013 do 2017 r., średnia stawka składki do funduszu wynosiła 46%⁸. Udział instytucji z sektora finansowego we wszystkich obowiązkowych daninach stanowił 4,9% w 2010 r., 5,2% w 2012 r. i 5,3% w 2013 r., co oznacza systematyczny wzrost o około 10% tylko w tym okresie. Miliard euro dodatkowych podatków w sektorze bankowym oznacza do 10 mld euro mniej kredytów dla francuskiej gospodarki. Należy także dostrzegać koszty pośrednie wynikające z pełnienia przez banki funkcji świadczenia różnych usług dla administracji podatkowej⁹.

303

Poziom opodatkowania banków zależy także od konkurencji, na którą narażona jest działalność bankowa, w szczególności w związku z pojawieniem się nowych graczy w niektórych rodzajach działalności, nowych technologii oraz podmiotów z równoległego systemu bankowego¹⁰. Zasadniczo obciążenia podatkowe ponoszone przez banki opierają się w całości lub części na czynnikach produkcji, co ma negatywny wpływ na inflację, inwestycje, zatrudnienie i konkurencyjność¹¹. Pierwszym źródłem

⁶ Niektóre z tych innowacji mają ogólnie sens. Oprócz logiki uwspólnienia czy korzyści skali w zarządzaniu rozwój na przykład funduszy sekurytyzacyjnych (który przekształca portfel aktywów w jeden papier wartościowy) był częściowo wynikiem poszukiwania minimalizacji wynikającej z tego opodatkowania. Zyski kapitałowe zrealizowane z aktywów portfela nie będą opodatkowane, o ile z punktu widzenia oszczędzającego pozostają niezrealizowane w funduszu.

⁷ P. Suet, M.-L. Dallemagne, *Banques et impôts...*, s. 77.

⁸ *Ibidem*.

⁹ Federation Bancaires Francaise, *La taxation du secteur bancaire...*

¹⁰ A. Trannoy, J.-P. Nicolai, *De l'utilité de l'impôt pour freiner l'effet de levier du «hors-bilan» des banques*, „Revue d'économie financière” 2018, n. 131, s. 164–165.

¹¹ OCDE, *Principes fondamentaux en matière de fiscalité*, [w:] *Relever les défis fiscaux posés par l'économie numérique*, Paris 2014, s. 31–34, <https://doi.org/10.1787/9789264225183-5-fr>

dochodu dla państwa jest podatek PIT – ze względu na wysokość wynagrodzeń wypłacanych przez banki. Należy również wspomnieć o szczególnym charakterze związanym z działalnością bankową¹².

Banki francuskie wnoszą także do budżetu państwa składki specyficzne dla działalności bankowej, które w ostatnich latach znacznie wzrosły, w tym opłatę systemową do jej uchylenia 1 stycznia 2019 r. (350 mln euro w 2018 r.) i wkład francuskiego sektora bankowego do Europejskiego Funduszu na Rzecz Restrukturyzacji i Uporządkowanej Likwidacji, który zebrał ponad 15 miliardów euro w ciągu dziewięciu lat¹³. Niestety, brak możliwości odliczenia składki systemowej i składek na fundusze naprawcze oznaczał dodatkowy koszt w wysokości około 900 mln euro w latach 2015–2018¹⁴. Sektor bankowy został podwójnie obciążony. W ocenie praktyków penalizacja francuskich banków jest anomalią, bo z badania opublikowanego przez EBC we wrześniu 2015 r. wynikało, że Francja jest jednym z nielicznych krajów strefy euro, w których kryzys finansowy nie wpłynął istotnie na deficyt i dług publiczny¹⁵.

Kolejny podatek, który ponoszą francuskie banki, to solidarnościowa składka społeczna przedsiębiorstw (fr. *la Contribution Sociale de Solidarité des Sociétés* – C3S). W 2017 r. instytucje kredytowe zapłaciły 488 mln euro, 476 mln euro w 2016 r. Tendencja wzrostowa wpłat jest w dalszym ciągu zauważalna. Utrzymanie C3S tylko dla dużych przedsiębiorstw zwiększyło zakłócenia ze szkodą dla sektora finansowego, ponieważ sektor finansowy składa się prawie w całości z dużych podmiotów.

Kwota brutto podatku od osób prawnych zapłacona przez podmioty bankowe za 2017 r. wyniosła około 4,7 mld euro. Spadek stawek podatku od osób prawnych został we Francji zainicjowany już dawno. Wpływ spadku stawek na banki jest jednak marginalny, ponieważ stanowi mniej niż jedną trzecią obciążenia podatkowego.

Francja pozostaje krajem, w którym nominalna stawka CIT jest wysoka. Podlega ona co roku obniżeniu i obecnie dla większości spółek sektora

¹² J. Boissinot, M. Taly, *Finance et fiscalité, fiscalité et finance: un couple improbable, incomfortable et fusionnel*, „Revue d'économie financière” 2018, n. 131, s. 11–23.

¹³ Art. 235 ter ZE, Code général des impôts (CGI), Ogólny Kodeks Podatkowy, fr. „assujettit, à compter du 1er janvier 2011, certaines entreprises du secteur bancaire relevant de la compétence de l'Autorité de contrôle prudentiel et de résolution (ACPR) à une taxe de risque systémique”; Bofip, La taxe est due jusqu'en 2018. Elle est abrogée à compter du 1er janvier 2019 (loi n° 2014-1655 du 29 décembre 2014 de finances rectificative pour 2014, art. 26). I. Champ d'application A. Personnes assujetties 10 Les personnes, 03/02/2016, BOI-TFP-RSB.

¹⁴ *Ibidem*.

¹⁵ L. Quignon, *Spécificités et évolution récente de la fiscalité bancaire*, „Revue d'économie financière” 2018, n. 131, s. 89–90.

finansowego wynosi 26,5%, by za rok zostać obniżona do 25%¹⁶. Stawka reszty mniejszych podmiotów wynosi 15% bez obniżenia, także od 2022 r.¹⁷

Nie należy zapominać o innych podatkach. Jako przykład może posłużyć podatek transportowy – lokalny wkład pracodawców, który umożliwia finansowanie transportu publicznego. Płacą go wszystkie firmy zatrudniające więcej niż jedenastu pracowników, a siedziba spółki znajduje się na obrzeżach komunikacji miejskiej. Podobnie roczny podatek od biur w Île-de-France, regionie paryskim, dotyczy lokali wykorzystywanych jako biura, lokale handlowe, magazyny i parkingi. Koszt powyższych podatków może szybko wynieść miliony euro dla instytucji finansowych.

Wreszcie francuskie banki, podobnie jak wszystkie podmioty, płacą podatki lokalne. W 2010 r. szczególnie dotknęło je przekształcenie podatku od działalności gospodarczej w terytorialną składkę ekonomiczną (fr. *contribution économique territoriale* – CET). Dla przykładu w 2010 r. sektor finansowy zapłacił 1,65 mld euro, co stanowiło 8,6% całkowitego dochodu z tego podatku. Udział był wyższy niż z podatku od działalności zawodowej (fr. *taxe professionnelle*), który wcześniej wynosił 5%. Jeśli od tego czasu wkład do społeczności lokalnych utrzymuje się na względnie stabilnym poziomie, to głównie z powodu racjonalizacji tworzenia banków na terenie pozametropolitalnej Francji oraz transformacji modelu dystrybucji produktów bankowych.

Banki francuskie od dawna odgrywają istotną rolę w przekazywaniu informacji o dochodach i oszczędnościach za pośrednictwem systemu Ficoba – Fichier national des comptes bancaires et assimilés¹⁸, który jest zasilany komputerowo przez banki, oraz jednolitego formularza fiskalnego, który każda instytucja finansowa przesyła do administracji skarbowej

¹⁶ Por. niektóre opinie negujące obniżanie stawek CIT; P. Suet, M.-L. Dallemagne, *Banques et impôts...*, s. 84–85: „Wbrew obiegowej opinii obniżenie stawki podatku dochodowego od osób prawnych niekoniecznie sprzyja akcjonariuszom, a gospodarka podatkowa nie pozostanie w bilansach spółek. Powodem jest to, że CIT ma cechy w dużej mierze neutralnego podatku: jego wysokość ma niewielki wpływ na zwrot z kapitału i zachowania firm w zakresie produkcji i zatrudnienia. Jak inaczej myśleć, że wielkie gospodarki były w stanie prosperować w okresie powojennym przy stawkach podatkowych na poziomie około 50%? Rosnąca otwartość granic i rynków kapitałowych jest dużym przełomem, a duża część neutralności CIT zostaje utracona. Obniżenie od razu ulgi podatkowej dla firm w kraju, który inicjuje obniżkę, zanim podatek odzyska (prawie) neutralność, pod wpływem strategicznej reakcji innych krajów. To właśnie napędza wyścig, ostatecznie dość daremny, ale bardzo destabilizujący dla finansów publicznych, do obniżenia stawek podatkowych”.

¹⁷ *Le guide complet sur la fiscalité des entreprises [Impôts, Taxes, Régimes]*, b.r., <https://monexpertdudroit.com/fiscalite-entreprise/> (dostęp: 15.02.2021).

¹⁸ Krajowy spis rachunków bankowych i podobnych rachunków (Ficoba) zawiera listę wszystkich rachunków bankowych otwartych we Francji: rachunków bieżących, rachunków oszczędnościowych, rachunków papierów wartościowych itp.

w celu wypełnienia zeznania podatkowego¹⁹. Francuskie banki dołożyły w ostatnich latach znacznych wysiłków w walce z oszustwami podatkowymi. Odgrywają kluczową rolę we wdrażaniu automatycznej wymiany informacji finansowych. Samo wdrożenie oszacowano w 2014 r. w przedziale od 200 do 300 mln euro dla francuskich instytucji finansowych. Wyzwaniem dla instytucji finansowych jest identyfikacja posiadaczy rachunków niebędących rezydentami i złożenie deklaracji do administracji podatkowej ich kraju rezydencji, a także wdrożenie procesów kontroli niezbędnych do zapewnienia zgodności.

Spółki z siedzibą we Francji, których kapitalizacja rynkowa na 1 grudnia 2020 r. przekraczała miliard euro, o których mowa w art. 235 ter ZD Ogólnego Kodeksu Podatkowego, płacą podatek od transakcji finansowych (fr. *Taxe sur les transactions financières* – TTF)²⁰.

Wdrożony we Francji od 2012 r. podatek od transakcji finansowych to podatek mający zastosowanie do akcji francuskich spółek o kapitalizacji rynkowej przekraczającej miliard euro na rynku regulowanym. Pierwotna stawka 0,1% obecnie wynosi 0,3% ceny nabycia papieru. Wraz ze spadkiem opłat maklerskich i pojawieniem się tanich brokerów podatek ten staje się coraz bardziej widoczny i dlatego nie można go pominąć w rentowności inwestycji giełdowej. Kupno i sprzedaż takiej samej ilości papierów wartościowych w ciągu dnia kompensują wartości i są wyłączone z zakresu podatku. Krótka sprzedaż jest również wykluczona, pod warunkiem że pozycja zostanie wycofana przed zamknięciem miesiąca giełdowego. Podatek TTF nie dotyczy nowych emisji akcji, dotyczy nieco ponad 140 spółek giełdowych. Wpływy z podatku od transakcji finansowych przeznaczane są na pomoc rozwojową w krajach uboższych, finansują też budżet państwa francuskiego. W 2016 r. podatek od transakcji finansowych przyniósł 983 mln euro, z czego 450 mln trafiło do budżetu państwa, a 533 mln na pomoc rozwojową, w 2017 r., przy podwyżce stóp procentowych do 0,2%, suma podatku wyniosła 1,45 mld euro, z czego 652 mln trafiło do budżetu państwa, a 798 mln na pomoc rozwojową. Rok 2018 przyniósł 1,5 mld euro, w tym 693 mln wpłynęło do budżetu państwa, a 798 mln dla pomocy rozwojowej. Pierwsze osiem miesięcy 2020 r. przyniosły ogólnie 1,2 mld euro²¹.

Podatek od transakcji finansowych jest jednym z instrumentów regulacji fiskalnej, które systematycznie pojawiają się we francuskiej debacie publicznej. Pomysł „skorygowania” rynków finansowych poprzez opo-

¹⁹ M. Taly, *Fraude fiscale: une nouvelle donne*, „Revue d'économie financière” 2018, n. 131, s. 237–240.

²⁰ Por. J. Tobin, *A Proposal for International Monetary Reform*, „Eastern Economic Journal” 1978, vol. 4, no. 3–4.

²¹ *Une taxe sur les transactions financières vous apportera plus que prévu*, „Les Echos”, 16 września 2020.

datkowanie transakcji, broniący przez Johna Maynarda Keynesa w latach trzydziestych XX w.²², został wprowadzony w 2012 r.²³ Inspirowany był również koncepcją Jamesa Tobina²⁴, chociaż miał on mieć zastosowanie tylko do międzynarodowych transakcji pieniężnych. Podatek TTF²⁵ wszedł w życie we Francji 1 sierpnia 2012 r. w międzynarodowym kontekście negocjacji dyrektywy Komisji Europejskiej mającej na celu wprowadzenie TTF w całej Unii Europejskiej. Z TTF wpłynęło około 700 mln euro do francuskiego budżetu państwa w 2013 r. i 750 mln euro w 2014 r.²⁶ Jednak

²² Jednym z pierwszych, który podnosił pomysł wprowadzenia podatku od obrotu papierów wartościowych, był J.M. Keynes w 1936 r. W pracy *Ogólna teoria zatrudnienia, odsetek i pieniędzy* argumentował, że nadmierne spekulacje niedoinformowanych graczy mogą tylko zwiększyć zmienność i że należy zmniejszyć liczbę spekulantów, aby nigdy nie zajmowali dominującej pozycji. Keynes był w pełni świadomy, że trzeba znaleźć równowagę między potrzebą uniknięcia baniek spekulacyjnych a potrzebą utrzymania dobrego finansowania realnej gospodarki.

²³ AMF, *Fédération Bancaires Française, Information et Relations extérieures Taxe sur les transactions financières: un mauvais coup pour les entreprises et la croissance en Europe*, Paris 2014. Dla ekonomisty finansowego uderzające jest, jak wiele współczesnych debat na ten temat wydaje się nadal naznaczonych teoretycznymi argumentami omawianymi w latach trzydziestych i osiemdziesiątych ubiegłego wieku. W debatach tych nie wykorzystuje się lepszego zrozumienia, jakie zdobyliśmy na temat tego typu rynków, w szczególności dzięki rozwojowi badań empirycznych.

²⁴ Laureat Nagrody Nobla w dziedzinie ekonomii James Tobin zajął się tym tematem pod koniec lat siedemdziesiątych XX wieku. Nazwa podatku przyjęła się w 1972 r. Tobin zaproponował wprowadzenie podatku od transakcji finansowych w ramach międzynarodowego systemu walutowego, w którym system kursu walutowego jest elastyczny, a przepływ kapitału wolny. Mówił on o wprowadzeniu „ziarnka piasku do dobrze naoliwionej mechaniki rynków”, a tym samym o ograniczeniu przepływu kapitału, aby umożliwić lepszą skuteczność polityki pieniężnej.

²⁵ Code général des impôts, Sekcja XX: Podatek od transakcji finansowych (art. 235 ter ZD). Artykuł 235 ter ZD: „Une taxe s'applique à toute acquisition à titre onéreux d'un titre de capital, au sens de l'article L. 212-1 A du code monétaire et financier, ou d'un titre de capital assimilé, au sens de l'article L. 211-41 du même code, dès lors que ce titre est admis aux négociations sur un marché réglementé français, européen ou étranger, au sens des articles L. 421-4, L. 422-1 ou L. 423-1 dudit code, que son acquisition donne lieu à un transfert de propriété, au sens de l'article L. 211-17 du même code, et que ce titre est émis par une société dont le siège social est situé en France et dont la capitalisation boursière dépasse un milliard d'euros au 1er décembre de l'année précédant celle d'imposition. L'acquisition, au sens du premier alinéa, s'entend de l'achat, y compris dans le cadre de l'exercice d'une option ou dans le cadre d'un achat à terme ayant fait préalablement l'objet d'un contrat, de l'échange ou de l'attribution, en contrepartie d'apports, de titres de capital mentionnés au même premier alinéa. Les titres représentant ceux mentionnés audit premier alinéa émis par une société, quel que soit le lieu d'établissement de son siège social, sont soumis à la taxe” – Article 235 ter ZD, 2019, https://www.legifrance.gouv.fr/codes/article_lc/LEGIARTI000037989952/2019-01-01 (dostęp: 15.02.2021).

²⁶ ANNEXE – TCA – Taxe sur les transactions financières – Liste des sociétés françaises dont la capitalisation boursière dépasse un milliard d'euros, 2020, <https://bofip.impots.gouv.fr/bofip/9789-PGP.html/identifiant=BOI-ANNN-000467-20201223> (dostęp: 15.02.2021).

jego wpływ na transakcje spowodował znaczny spadek obrotów – o około 20% na rynku regulowanym, gdy został wprowadzony, i o 10% w średnim okresie według AMF (Autorité des Marchés Financiers). Te same spostrzeżenia poczyniono, gdy porównywalny podatek został wprowadzony w Szwecji i we Włoszech.

Sektor finansowy odegrał ważną rolę w wywołaniu kryzysu gospodarczego w 2008 r., a władze publiczne i podatnicy francuscy musieli ponieść jego koszty. W tych warunkach TTF miał być rekompensatą i pewną formą sankcji nałożonej na głównych aktorów kryzysu finansowego. Uznano, że sektor finansowy musi wnieść większy i sprawiedliwszy wkład do budżetu i społeczności. Stwierdzono wówczas, że sektor finansowy korzystał z „niedopodatkowania”, ponieważ między innymi nie podlegał podatkowi VAT.

4. Podatek od wartości dodanej – TVA

308 Z niepodlegającego odliczeniu podatku VAT, który ma prawie taką samą wagę w budżecie jak podatek dochodowy od osób prawnych wśród podatków płaconych przez banki we Francji, sektor bankowy może odzyskać tylko niewielką część poniesionego podatku VAT. Rzeczywiście, ze względu na pochodzenie podatku VAT oraz w celu zachowania finansowania gospodarki postanowiono nie obciążać tym podatkiem odsetek otrzymywanych przez banki. Wybór ten pozwala uniknąć fakturowania podatku VAT podmiotom gospodarczym, które nie mogą go odzyskać (np. osobom fizycznym), ale prowadzi do powstania trwałego opodatkowania przedsiębiorstw podlegających VAT. Wszystkie inwestycje dokonywane przez banki są obciążone podatkiem VAT nieodliczanym w obiegu gospodarczym. Tę niedogodność można by zniwelować za pomocą mechanizmu opcji opodatkowania transakcji z przedsiębiorstwami, ale pogląd ten doprowadziłby do pojawienia się różnych stóp procentowych dla osób fizycznych czy przedsiębiorstw²⁷. Władze publiczne we Francji nigdy tego nie dokonały, nawet jeśli europejska dyrektywa 2006/112/WE Rady z dnia 28 listopada 2006 r. w sprawie wspólnego systemu podatku od wartości dodanej²⁸ w sprawie podatku VAT by tego nie zabraniała (art. 137).

Usługi finansowe i bankowe z natury rzeczy powinny wchodzić w zakres opodatkowania VAT. Duża część usług jest jednak zwolniona

²⁷ P. Suet, M.-L. Dallemagne, *Banques et impôts...*, s. 79.

²⁸ Dz.Urz. UE L Nr 347/1 ze zm.

z opodatkowania VAT, niewielka jest opodatkowana. Jednakże dla usług finansowych i bankowych we Francji możliwy jest wybór opodatkowania – tzw. *par l'option*. Fakultatywne zwolnienie z podatku VAT odsetek i produktów bankowych nie stanowi korzyści podatkowej dla banków ani podmiotów świadczących usługi finansowe czy inwestycyjne. Pociąga za sobą nieodliczaną kwotę VAT w wysokości ponad 4 mld euro rocznie we Francji. Zwolnienie przewidziane dla podmiotów bankowych i finansowych w art. 261 C Ogólnego Kodeksu Podatkowego²⁹ obejmuje wszystkie operacje udzielania i negocjacji kredytu, a także zarządzanie kredytem prowadzone przez osobę, która go udzieliła. Wpływy, takie jak odsetki i wynagrodzenie porównywalne z odsetkami, są zatem zwolnione z VAT. Są to opłaty za czas oczekiwania na kredyt, opłaty za zobowiązanie się do udzielenia kredytu, otwarcie lub potwierdzenie kredytu, opłaty za przekroczenie salda debetowego itp., wymienione w art. 23 O aneksu IV do Ogólnego Kodeksu Podatkowego.

Zwolnione z podatku VAT są również wynagrodzenia związane z operacjami kredytowymi inne niż odsetki, takie jak prowizja za otwarcie akredytywy otrzymanej w przypadku udostępnienia kredytu klientowi w innym banku czy opłaty za wniosek o kredyt.

Udzielanie i negocjowanie kredytu, a także zarządzanie kredytem przez osobę, która go udzieliła, są zwolnione z podatku VAT³⁰. Artykuł 70 akapit drugi załącznika III do Ogólnego Kodeksu Podatkowego stanowi, że operacje, które są związane z działalnością bankową i finansową, to znaczy operacje, które zwykle przeprowadzane są w normalnie wykonywanej działalności przez specjalistów w zakresie obrotu papierami wartościowymi i pieniędzmi, mogą podlegać podatkowi VAT fakultatywnie, jeżeli są wykonywane przez inne osoby, dla których stanowią główną działalność (VAT fakultatywny).

Konsekwencje zwolnienia z VAT (które *a contrario* są wymieniane jako utrudnienia opodatkowania VAT) są bardzo różnie oceniane. Zwolnienie z opodatkowania wprowadzono raczej z technicznych i zróżnicowanych

²⁹ BOPFIP,IMPOTS. GOUV.fr., „Les opérations de nature bancaire ou financière sont exonérées de la TVA en application de l'article 261 C du code général des impôts (CGI). Néanmoins, certaines de ces opérations peuvent être imposables de plein droit (BOI-TVA-SECT-50-10-20) ou faire l'objet d'une option (BOI-TVA-SECT-50-10-30)”. BOPFIP,IMPOTS. GOUV.fr, TVA – Régimes sectoriels – Opérations bancaires et financières – Champ d'application – Opérations exonérées, b.r., <https://bofip.impots.gouv.fr/bofip/1839-PGP.html/identifiant%3DBOI-TVA-SECT-50-10-10-20200506> (dostęp: 21.01.2021).

³⁰ Pojęcie negocjacji zostało wyjaśnione przez Francuską Radę Stanu decyzją z dnia 11 grudnia 1992 r. (Nr 119138, Firma Chaumontaise pomocy i finansowania) z jednej strony oraz z drugiej strony przez Trybunał Sprawiedliwości Wspólnot Europejskich decyzją z dnia 13 grudnia 2001 r. (Aff. C-235/00, CSC Financial Services Ltd., ECLI:EU:C:2001:696).

powodów. Były nimi między innymi trudności w wyliczeniu podstawy każdej transakcji w przypadku pośredników z usługami kompleksowymi, brak prostego mechanizmu wyliczenia podstawy opodatkowania. Perfekcyjne obciążenie podatkowe w sektorze powinno być ponoszone przez instytucję pośredniczącą w stosunku do jej marży, odpowiadałaby wtedy za wartości realnie wytworzone w instytucji finansowej. Nie powinna być ona obliczana na podstawie zysku czy oprocentowania, które jest ponoszone przez klientów banku. Zwolnienia VAT zaburzają łańcuch VAT i sektor ma nieodliczane koszty, które musi ponosić. Wynika z tego efekt kaskady kosztów. Brak odliczeń niszczy konkurencyjność sektora finansowego na terytorium państwa, podwyższa koszty ponoszone przez banki, ubezpieczenia i powoduje niekonkurencyjność w stosunku do sektora Fintech, który jest we Francji coraz silniejszy.

Zwolnienie z VAT powoduje, że banki rzadko sięgają do zewnętrznych instytucji wykonawczych, bo nie chcą ponosić kosztu tego podatku. Taki system zwolnień powoduje integrację wertykalną na rynku, ma wpływ na poziom konkurencyjności na rynku finansowym, a zwolnienie zachęca do zastosowania obcego prawa właściwego dla zakupów w sektorze, w celu zwiększenia wysokości odliczenia.

5. Wnioski

Poziom rentowności banków jest dziś wszędzie historycznie niski i znacznie niższy niż w przypadku działalności pozabankowej. Sytuacja ta, utrzymywana w warunkach niskich stóp procentowych, spowalnia zdolność instytucji kredytowych do finansowania gospodarki i jest faktem, który przepisy podatkowe powinny uwzględnić. Pojawienie się technologii cyfrowych i rozwój finansowania rynkowego prowadzą do zwiększonej konkurencji w niektórych segmentach działalności ze strony nowych podmiotów lub równoległego systemu bankowego. Gdy przedsiębiorstwa te mają status instytucji kredytowych, podlegają od razu takim samym obciążeniom jak banki. Jeśli tak nie jest, mogą pojawić się zniekształcenia, których nie należy lekceważyć. W tym kontekście szczególnie podkreśla się problem konkurencyjności francuskich banków, które z roku na rok doświadczają wzrostu obciążeń podatkowych. Zwolnienia podatkowe nie są oceniane przez bankowość jako zaleta w samym sektorze finansowym. Sektor jest obciążany wieloma zadaniami wykonywanymi wobec państwa – począwszy od ochrony systemu przed transakcjami niedozwolonymi, przesyłaniem informacji do administracji skarbowej, czynnościami

mi przelewu automatycznego na rzecz fiskusa itp., a ponoszone przez banki koszty rosną. Dostosowanie bankowości czy ubezpieczeń do współczesnych wymagań technicznych, które służą nie tylko klientom banku, ale i bezpieczeństwu finansowemu państwa, jest oceniane jako bardzo kosztowne dla sektora i w dodatku bez prawa do odliczenia podatku. Stanowi to oczywiście barierę dla inwestycji technicznych w sektorze.

Bibliografia

- AMF, Fédération Bancaire Française, *Information et Relations extérieures Taxe sur les transactions financières: un mauvais coup pour les entreprises et la croissance en Europe*, Paris 2014.
- Boissinot J., Taly M., *Finance et fiscalité, fiscalité et finance: un couple improbable, in-confortable et fusionnel*, „Revue d'économie financière” 2018, n. 131.
- France Conso Banque, *Le système bancaire*, 2021, <https://www.franceconsobanque.fr/vos-droits/le-systeme-bancaire/> (dostęp: 29.01.2021).
- L'Autorité de Contrôle Prudentiel et de Résolution (ACPR), *Qu'est-ce que l'ACPR?*, b.r., <https://acpr.banque-france.fr/lacpr/presentation/quest-ce-que-lacpr> (dostęp: 15.02.2021).
- Le guide complet sur la fiscalité des entreprises [Impôts, Taxes, Régimes]*, b.r., <https://monexpertdudroit.com/fiscalite-entreprise/> (dostęp: 15.02.2021).
- OCDE, *Principes fondamentaux en matière de fiscalité*, [w:] *Relever les défis fiscaux posés par l'économie numérique*, Paris 2014, <https://doi.org/10.1787/9789264225183-5-fr>
- Quignon L., *Spécificités et évolution récente de la fiscalité bancaire*, „Revue d'économie financière” 2018, n. 131.
- Suet P., Dallemagne M.-L., *Banques et impôts en France*, „Revue d'économie financière” 2018, n. 131.
- Taly M., *Fraude fiscale: une nouvelle donne?*, „Revue d'économie financière” 2018, n. 131.
- Tobin J., *A Proposal for International Monetary Reform*, „Eastern Economic Journal” 1978, vol. 4, no. 3–4.
- Trannoy A., Nicolai J.-P., *De l'utilité de l'impôt pour freiner l'effet de levier du «hors-bilan» des banques*, „Revue d'économie financière” 2018, n. 131.
- Une taxe sur les transactions financières vous apportera plus que prévu*, „Les Echos”, 16 września 2020.
- Valenduc C., *La crise financière et la taxation des banques: où en est-on?*, „Reflets et perspectives de la vie économique” 2017, vol. LVI, no. 1, s. 105–116, <https://www.cairn.info/revue-reflets-et-perspectives-de-la-vie-economique-2017-1-page-105.htm> (dostęp: 29.01.2021).

Akty prawne

Dyrektywa 2006/112/WE Rady z dnia 28 listopada 2006 r. w sprawie wspólnego systemu podatku od wartości dodanej (Dz.Urz. UE L Nr 347/1 ze zm.).

Streszczenie

Znaczenie sektora finansów prywatnych dla dochodów państwa jest zawsze oceniane jako publicznie duże. We Francji jest to sektor, który przynosi wiele korzyści z eksportu kapitału, ale jest również korzystny z punktu widzenia budżetu państwa. Opracowanie przedstawia przekrój danin publicznych, które stanowią największy ciężar dla sektora bankowego we Francji. Oprócz klasycznych podatków zwracają uwagę obciążenia makro-ostrożnościowe, które funkcjonują w ramach prawnych Jednolitego Funduszu Restrukturyzacji i Uporządkowanej Likwidacji. Podatek od transakcji finansowych jest najczęściej dyskutowanym przyczynkiem dla francuskiego budżetu, chociaż część jego wpływów idzie na pokrycie kosztów pomocy innym krajom. Zróżnicowaniu w sposobach poszukiwania dochodów budżetowych na rynku finansowym towarzyszy we Francji wielość celów, na jakie niektóre z nich są przeznaczane. W opracowaniu omówiono także fakultatywne, dobrowolne opodatkowanie VAT w bankowości, które ciągle jest możliwe, ale ogólnie podchodzi się do niego z niezmienną ostrożnością.

Słowa kluczowe: podatki, system prawa francuskiego, sektor finansowy, bankowość